

- درس امروز توسط یک تن از شاگردان طوری معرفی شود که تشریحاتش جوابگوی پرسش‌های زیر باشد:
۱. فولکلور چیست؟
  ۲. فولکلور چه اهمیت دارد؟
  ۳. نخستین بار واژه فولکلور را چه کس و در کجا به کار برد؟
  ۴. فولکلور با ادبیات چه پیوند دارد؟
- در پایان معرفی، همین پرسش‌ها از چند شاگرد دیگر پرسیده شود.

فولکلور و ادبیات

فولکلور از دو واژه آلمانی folk (مردم) و lore (دانش) تشکیل شده و به معنای دانش عوام، فرهنگ عامه یا فرهنگ مردم است. فولکلور مجموعه‌یی از دانستنی‌ها و دست آوردهای مادی و معنوی بشری را شامل می‌شود، که ادبیات عامیانه را نیز احتوا می‌کند. در فولکلور تخیل، احساس، آرزو و اندیشه‌های گوناگون مردمی متبلور است، که از نسلی به نسلی انتقال یافته و نشان دهنده معیارهای زیبایی‌شناسی و اخلاقی هر دوره از زنده‌گی مردم می‌باشد. پس فولکلور یا فرهنگ مردم در حکم زنده‌گی‌نامه و شرح احوال و تصویری از آداب، رسوم و عادات و روشنگر سوابق تاریخی و نشان دهنده تحول فکری و تکامل اجتماعی مردم یک کشور است.

فولکلورشناسی، تا سال ۱۸۴۸ میلادی چندان معمول نبود و هیچ اثری از آن دیده نمی‌شد، جز آنچه که جسته - جسته در خلال کتاب‌های ادبی و تاریخی به صورت غیرمستقیم به ملاحظه می‌رسید. در قرن نهم میلادی دو برادر آلمانی به نام‌های «یاکوب» و «گرم» کارهایی را در این زمینه آغاز نموده و نتیجه کارشان را به عنوان یک وظیفه مهم به جامعه تقدیم کردند. مساعی پیگیر این دو دانشمند باعث شد تا دانشمندان کشورهای دیگر در جمع‌آوری چنین آثار همت گمارند و آن را انکشاف دهند. بر همین اساس بود که بیشترین مطالعات آنان را موضوعاتی از قبیل اشعار، حکایات و عادات مردم تشکیل داده و آنان را معتقد ساخت که این نوع جستجو در ساحة آثار مردمی، می‌تواند از روحیه واقعی یک ملت نماینده‌گی بهتر کند؛ اما تا آن زمان هم این دانش، نام فولکلور را به خود نگرفته بود. در

اواخر نیمه اول قرن نهم بود که برای نخستین بار «ویلیام جی تامس» با امضای مستعار «آمبرویز مرتن» در یک مجله انگلیسی، واژه فولکلور را به کار برد.

فولکلور میراث معنوی نسل‌های گذشته است که به‌طور شفاهی در قالب آثار ذوقی پدید آمده و به گونه‌های مختلف آن؛ یعنی: ادبیات داستانی، غیرداستانی و نمایشی به آینده‌گان رسیده است. مهمترین بخش‌های آثار داستانی: قصه‌ها، افسانه‌های تاریخی، قهرمانی، عاشقانه، اخلاقی، پندآموز، رمزی و تمثیلی، طنزآمیز و تخیلی است؛ اما آثار غیرداستانی مانند، ضرب‌المثل‌ها، چیستان‌ها، لطیفه‌ها، شوخی‌ها، هزل و بذل، بدیهه و حاضر جوابی در هر دو نوع نظم و نثر به میان آمده است.

فولکلور به دو بخش تقسیم می‌شود: ۱. ادبیات شفاهی؛ ۲. فرهنگ مردم ادبیات شفاهی متشکل است از: ضرب‌المثل‌ها، دوبیتی‌ها، سرودها و ترانه‌ها، حکایت‌ها، قصه‌ها، روایت‌ها، افسانه‌ها، لغز، معما، چیستان، فکاهی، لطیفه، مطایبه، هزل، بذل و بدیهه. فرهنگ مردم متشکل است از: انواع بازی‌ها، دوخت‌ها، بافت‌ها، رسوم، آداب و سنن (برفی، سوگواری، عروسی، نذرها، (و سایر عنعنات).

با مراجعه به آثار فولکلوری نه تنها با تاریخ زنده‌گی مردم و کار و فعالیت آنان آشنا می‌شویم؛ بلکه درباره خصلت‌های ملی آن‌ها نیز تصویری برای ما حاصل می‌شود. در فولکلور عقاید انسان‌دوستی، عدالت‌پروری، وفاداری، دوستی و برادری، علاقه به کار، دلاوری و غیره افاده شده است، که این‌ها برای تربیت جوانان با روحیه عالی انسانی از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد و به مطالعه و تحقیق جریان انکشاف ادبیات و خصوصیات آثار شاعران و نویسندگان کمک می‌کند.

پیوند فولکلور با ادبیات

آثار شفاهی مردم در تشکل و انکشاف ادبیات بکر و جدید نقش بارز و ارزنده‌یی داشته و در میان‌شان پیوند ناگسستنی ایجاد می‌کند. این پیوند از زمانه‌های دوری به اینسو با تأثیرپذیری متقابل و غناپذیری آثار همه‌گانی ادامه دارد. بهترین آثار ادبیات قدیم دری در موجودیت مواد فولکلوری به وجود آمده است. از جمله شاهنامه ابوالقاسم فردوسی بر بنیاد و

الهام مواد اساطیری و روایات فولکلوری مردم آریایی نژاد ایجاد شده است. داستان‌های لیلی و مجنون، ویس و رامین، خسرو و شیرین، سلامان و ابسال، طالب و مطلوب و امثال آن با ارتباط به تصویرها، سیمها و سوژه‌های فولکلوری مشرق زمین ایجاد شده اند.

در آثار ابو عبدالله رودکی، ناصر خسرو، نظامی گنجوی، مولانا جلال‌الدین بلخی، حافظ شیرازی، سعدی، کمال، عبید زاکانی، مولانا جامی، واصفی، هلالی، بیدل، نسفی، شاهین و دیگران، تأثیر فولکلور و استفاده از آن به طور واضح نمودار است. اینان از سوژه‌ها، سیمها، اهداف و انواع فولکلور مبتکرانه استفاده جسته اند و هم از لحاظ ارزشمندی‌های ادبی و قوتمندی مضمون، آثار بسیار عالی به وجود آورده و آن‌ها را با شرایط جدید تاریخی جامعه خویش وفق داده اند.

توجه به فرهنگ شفاهی ما نه تنها به باروری و غنای مکتوبات در عرصه فرهنگ یاری می‌رساند؛ بلکه موجب استحکام وضع فرهنگ جاری جامعه نیز می‌شود. ادب فولکلور تنها یک ادبیات نیست؛ بلکه فرهنگ ملتی است که از فراز و نشیب تاریخ و ذهن مردان و زنان این سرزمین گذشته است؛ سپس وظیفه شما شاگردان عزیز هم است که در حفظ آثار فولکلوری و انتقال آن به نسل‌های بعدی نقش ارزنده تان را ایفا نمایید.

ادبیات فولکلوری ما قدامت طولانی دارد؛ یعنی از زمانی که در برخی از متون اوستایی سخن از حماسه‌ها و پهلوانان گفته شده، حماسه در سرزمین ما بخش اعظمی از همین ادبیات بوده که بخشی از آن در شاهنامه فردوسی منعکس است.

بخوانیم و بدانیم

۱. فولکلور هر ملتی در حکم زنده‌گی‌نامه و شرح احوال آن ملت، عامل اصلی انتقال خصلت‌ها و تصویری از آداب، رسوم و عادات آن قوم و روشن‌گر سوابق تاریخی و نشان دهنده تحول فکری و تکامل اجتماعی مردم آن کشور است.
۲. در قرن نهم میلادی دو برادر آلمانی به نام‌های «یاکوب» و «گریم» کارهایی را در زمینه فولکلور آغاز نموده و نتیجه کارشان را به عنوان یک وظیفه ملی و حیاتی به جامعه تقدیم کردند.
۳. فولکلور میراث معنوی نسل‌های گذشته است که به‌طور شفاهی در قالب آثار ذوقی پدید آمده و به گونه‌های مختلف ادبیات داستانی، غیر داستانی و نمایشی به آینده‌گان رسیده است.
۴. فولکلور به دو بخش تقسیم می‌شود: (۱) ادبیات شفاهی؛ (۲) فرهنگ مردم
۵. بهترین آثار ادبیات قدیم فارسی دری در موجودیت مواد فولکلوری به وجود آمده است.
۶. توجه به فرهنگ شفاهی ما نه تنها به باروری و غنای ادبیات در عرصه فرهنگ یاری می‌رساند؛ بلکه موجب استحکام وضع فرهنگ جاری جامعه نیز می‌شود.

آیین نامه نگاری

آداب نامه نگاری

۱. در نامه‌های زبان فارسی دری، نوشتن مطالب از سمت راست است. عنوان در سمت راست و امضا باید در سمت چپ باشد.
۲. به صورت عموم تاریخ و شماره نامه در سمت چپ قرار دارد. در نامه‌های شخصی نیازی به ذکر آدرس در متن نامه نیست؛ ولی در ادارات، نامه‌ها در ورق‌های رسمی (نشاندار) نوشته می‌شوند که آدرس اداره در پایین صفحه ذکر شده است.
۳. به یاد داشته باشید که در نامه‌های انگلیسی آدرس گیرنده را سمت راست، بالای صفحه بنویسید و زیر آن تاریخ بزنید. عنوان باید در سمت چپ و امضاء در سمت راست باشد.

۴. نامه‌های خود را تایپ نکنید، مگر این که خط تان خیلی بد باشد.
۵. نوع قلم نامه‌نگاری نشان‌دهنده میزان احترام شما به دریافت کننده نامه است. هرگز با پنسل نامه ننویسید. بهترین قلم خود رنگ است. در مکاتباتی که چندان رسمی نیستند می‌توانید از خودکار استفاده نمایید.
۶. دقت کنید که از کلمه‌های مناسب استفاده کنید. ایجاز و اختصار بهترین روش نامه‌نگاری است؛ البته مختصرگویی نباید منجر به نارسایی شود.
۷. به یاد داشته باشید که نامه‌ها معرف شخصیت شما استند و بعضی از نامه‌ها سال‌ها نگهداری می‌شوند.
۸. اگر در آدرس نامه، عنوان خاصی برای شخص به کار رفته، مثلاً «جناب آقای دکتر احمدی» در سرنامه هم باید همان عنوان را استفاده کرد. هرگز هنگام امضای نامه برای خود عنوان (آقا / خانم) را به کار نبرید.

کارگروهی و سخنرانی

۱. شاگردان در مورد «نقش فولکلور در بیداری اذهان عامه» باهم مباحثه کنند و نتیجه را یک نفرشان به دیگران بگوید.
۲. شاگردان به دو گروه تقسیم شده، هر گروه با نظر داشت قواعد خوانده شده، یک دعوت‌نامه بنویسند؛ سپس از هر گروه یک نفر آن نامه را در برابر صنف بخواند و گروه مقابل آن را تعدیل و اصلاح کند.

املا و نگارش

۱. متنی را که معلم محترم می‌خواند، در کتابچه‌های تان املا بنویسید.
۲. این تصویر را با «میله فولکلوری نوروز» ارتباط داده، در مورد آن یک متن هفت سطری بنویسید.

۱. نخستین بار در کدام زمان و چه کسانی در زمینه فولکلور کارهایی را انجام دادند؟
۲. فولکلور به چند بخش تقسیم شده و هریک شامل کدام موارد می‌شود؟
۳. چرا فولکلور یا فرهنگ مردم، دارای اهمیت است؟ با ارائه دلایل واضح سازید.
۴. فولکلور با ادبیات چه پیوند دارد؟
۵. فولکلور در بیداری اذهان عامه چه نقشی را بازی می‌کند؟
۶. مهمترین نکات قابل رعایت در آداب نامه‌نگاری از نظر شما چیست؟

کارخانه‌گی

۱. در مورد «نقش فولکلور در تعلیم و تربیه» یک متن بنویسید.
  ۲. این ابیات را به حافظه بسپارید:
 خزینه‌یی است دل مردمان با تدبیر
 ز فکر پیران، مویین زره اگر بافند
 که کس نیارد قفلش شکست با سندان
 درید نتوان با تیغ پهلوان جوان
- ادیب الممالک فراهانی
۳. متن کامل درس پنجم را خوانده و برای معرفی آن در روز آینده آماده‌گی بگیرید.